

NEDOŽIVLJENI SVET

U svetu sam dok govorim. Ako već jesam u njemu, onda sam u svom, doživljenom svetu, u njegovoj punoći. Zadržam ga kao ontološku suštinu, zahvatam se kao ontološka suština. U jedinstvu sveta, koje jeste, nalazim se na tragu svoje osobnosti. Protivrečje života zatičem u bilo kojoj njegovoj kategoriji, istina, kao mogućnost. Ja se, dakle, zbivam i u prostom prebiraњу dana. Uistinu, zbiva se moja egzistencija kao opstajanje. I to zbivanje podrazumeva prvu jednačinu življenja: postojanje u sakralnom centru i trajanje u prostoru (kategorija dobro poznata iz egzistencijalističke filosofije). Sakralni centar kao poprište mitskog okupljanja i reintegracije moje osobnosti je čista potencijalnost. Ali on je i uknuti realni prostor, ovo svetilište radne sobe koja, pri svem tom, ostaje soba moga bola. U realnosti sakralnog centra ja se dosežem kao prvotnost, kosmička realnost. S druge strane, trajanje u prostoru, koje je i prostorno trajanje, na izvestan način je, bar sa stanovišta praktičnog doseganja sveta, i trajanje realnog prostora. U njemu sam zaista u mehanizmu subordinacije, u sistemu koji mi može otkriti kosmičnost, u kojem jedino mogu biti kosmičnost. Ja sam osobnost tek ako sam to u realnosti

I ovako mišljen ja sam u doživljenom svetu, čak i u njegovom protivurečju, ali kao u protivurečju svoga doživljaja. Mišljenje zato ostaje s ove strane ponora doživljaja. U svetu sam i kad se ne znam kao bivanje u njemu, kad jesam to bivanje, naravno, nesvesno jesam i nesvestan njegove vrednosti (tako sam u svetu i kao depersonalizovana ličnost, kao stvar). Tu sam već čovek od pre ovog duha (ne i mitski jedinstven; duh je moja istorija), možda, tek iluzija jedinstva, celosnosti bivanja koje je, ipak, bivanje duha (istorijskog i istorije) u egzistenciji. U svakom slučaju živim jednog premisaonog čoveka (koji se za istoriju odrekao istorije).

Moja preduhovnost, prema tome, delo je duha.

Kao ovaj prekategorijski čovek ništa manje nisam nesporazum mišljenja i življenja, sam taj realni prostor koji kao realnost sakralizujem, u stvari, nesvesno hoću tu sakralnost, življenje kao zbivanje protivurečja: »Prostor je uranjanje u stvari, prostor je moje pojavljivanje izvan stvari, prostor je moja egzistencija takva kakva jeste koherentna stvarima, on je moja egzistencija kao distanca prema stvarima, prema samom meni«, kaže Žan Val. Ja sam po ovom mogućem načelu zauvek tu, štaviše, ja sam tu u svom potpunom identitetu. Jer, u prostoru sam i kao odsutnost svoje osobnosti, kao neostvarenost. Ali ja sam zaista tu tek kao zahvatanje prisutnosti, okupljanje sebe

i prostora, kao obilje protivurečja u stecištu koje je taj prostor, u indikativnosti konkretnosti. Moja prisutnost se deli i razlikuje od prisustvovanja (pod maskom, u nekoj projekciji) koje me, u stvari, poseduje. Identitet pojavnosti i suštine u ovako shvaćenom prostoru zadržava se u sistemu označavajućeg. Označeno, pomoću kojeg jedino mogu dospeti do svog identiteta, nije zahvaćeno. Ako jesam u prostoru na žanvalovski način, ja jesam, mada svestan svoje nezahvaćenosti, ipak kao jedno biće koje je dospelo do izvesne sintetičke tačke, projektovane tačke smeranja, koje se u njoj utvrdilo. Iako na putu ka samozbivanju (u prostoru sam među stvarima i na distanci od njih), predstavljam se kao biće koje se zbiva, zna svoju meru, no koje na taj način onemogućuje i putovanje ka samozbivanju (ka označenom koherencije i distance sa stvarima), zatvara se u jedan egzistencijalni paradoks. U težnji da dospem do sebe tako mogu znati i kazati samo idealnu tačku dopseća, onu tačku u kojoj sam se ušao, ovaj žanvalovski identitet prostora. Parokizizam napora, koji podrazumeva Žan Valova egzistencijalnost prostora, da se nađem kao upojedinjenost u stecištu življenja i kao stecište življenja izjalovljuje se. Ja se hoću kao neka dijalektika konkretnosti. U njoj mogu znati i iskazati svoj projekt, bekstvo od postojanja koje predstavljam kao smeranje, umišljenog sebe.

Napor je uzaludan. Ovakvom subjektivizacijom prostora, a moje makar i prisilno nalaženje sebe u njemu to jeste, ovakvim razumevanjem i nalaženjem egzistencije priznajem učešće prostora u postojanju, ograničio sam postojanje na to mesto zbivanja (koje mi sartrovski kazuje odsutnost tubića), zatvorio sam se u normativima koji se tek prividno ukidaju željenim uranjanjem u protivurečje koje sam ne samo imenovao nego i potkopao sveobuhvatnošću tog imenovanja i silinom želje da budem, da jesam bar ta moć zahvatanja, ako zaista ne i ono što predstavljam kao zahvaćeno. Neispunjene moći zahvatanja i njegovo predstavljanje oživljuju i ovaj mišljenjem ubijeni prostor. On mi se, dakle, neprestano iznova nudi. Ja sam na stratištu svoga mišljenja, u njegovoj praznini, u njegovom ništavilu i kad se hoću kao konkretnost, kad se prosuđujem kao ograničena egzistencija za ovim stolom. Ali ja sam to kao čisto kategorijski čovek. Ostaje li mi onda prostor nedodirnut ako se hoću kao onaj prvi, primitivni čovek, čak ako jesam prekonceptualni čovek? No jesam li moguć kao taj prvobitni čovek ako je vrhunsko načelo moga življenja: trajanje u prostoru? Nije li trajanje samo supstituit prekonceptualnosti?

Htenjem se opredeljujem za izbor. Nehtenjem sam već izabrao — nehtenje. U oba slučaja imam u vidu neku svrhu. Moj boravak u prostoru, razumevanje i predstavljanje tog boravka otuda su motivisani nužnošću izbora. Ostvarujem svoj koncept, ostvarujem se kao taj koncept. Ne mogu biti na tom ukletom prostoru a da nisam po svojoj volji; ne mogu biti na-svom-prostoru (razume se, ova pripadnost prostora može biti čist privid). Tu sam, jer tako ispunjam jednu svoju aktuelnu potrebu (opstajem u svojoj ontološkoj nesigurnosti), bez obzira na to koliko me ona udaljuje od protivurečja postojanja, koliko sam samo sredstvo igre jednog mehanizma koji mi je, bez sumnje, nadređen. Žanvalovski prihvatanje stvari kao moje ostvarene subjektivnosti, mesta zbivanja protivurečja postojanja, ostaje ipak s one strane realnog odnosa prostora i postojanja, ne obuhvata osobnost. Ono još objašnjava odnos egzistencije i prostora. Ja sam zaista u situaciji. Po tome može imati univerzalnu važnost. Po istim ovim merilima prosuđivanja i u trajanju sam taj raspeti prostor, mogućnost svoga postojanja. No u trajanju za nisam u traženju, nisam čak ni stvarno htenje, u trajanju sam u utvrđenoj konceptualnoj tački. Tek ovde moja jednačina ima nekakvu važnost. Saznajem svoju ograničenost i vezanost za dati prostor. Jer, traženje smera ka sigurnosti koju već u trajanju imam, istina, imam jed-

nu nesigurnu sigurnost. Psihološka motivacija tu sigurnost uz to spušta na još jednu stepenicu niže, na rad psihickog mehanizma (načelo sigurnosti tu dobija novo značenje, može postati, na primer, načelo kulture, jedne ideologije), te je ova niža stepenica uistinu viša. Shvaćen kao taj rad ja se razumevam i kao protivurečje, razumevam i ontološku neukorenjenost u prostoru uprkos tome što me on određuje.

Sa psihološke tačke stanovišta ja sam u neprestanom izneveravanju doživljaja sveta, svoja nedoživljenost, nedospavanje do onog mogućeg sebe koji zaista jesam, nedospavanje do onog sebe koji jesam u tom svetu. Praktično, moj doživljaj sveta je u jednoj tački zaustavljen, ukočen kao doživljaj stvarnosti. Trajanje je najviša tačka ove negacije, nesamerljivosti stvarnosti. U njemu sam zarobljen, čista fenomenalnost, predstava, utelovljena ideološkost. Tako se jedino mogu i prosuđivati. Ontološka vrednost moga življenja skoro da je zanemarljiva, ili se bar manifestuje u strukturalnoj uslovljenosti fenomena. Kroz tu šumu gotovo se ne mogu probiti. Svojim čvrsto građenim normativizmom ona mi se nudi kao suština u kojoj bih se morao zaustaviti. Traženje prostora kao mesta ostvarivanja egzistencije, kao punoće sakralnog centra, u tom slučaju, iako začeto kao pobuna protiv trajanja, ustoličuje trajanje u njegovoj prostornoj filosofiji; prostor postaje sakralni centar ideologije. Traženje je, ipak, moj udes; mogao bih sasvim u skladu sa pojmom tog traženja i njegove ideološke vrednosti ovu prostu tvrdnju uspostaviti kao egzistencijalni stav i time je uništiti, ali i ostvariti. Ideologija mi se tako predstavlja kao bitno egzistencijalni problem, razume se, u svetu kao šumi normativizma.

Svet time nije ništa više moj doživljeni svet. Naprotiv, doživljavam princip normativizma kao zbivanje sveta.

No svet jeste i ta fenomenalnost, trajanje u prostoru, čak trajanje koje je nemoguće izvan svog posvećenog prostora. On se zbiva u strogo određenom sistemu pravila (na njega sam upućen), ili, kako bi rekao Levi Stros, kao taj sistem pravila (da bih otkrio suštinu doživljaja sveta moram se naći u praznini tog sistema). Zbiva se sam sistem. Ja sam njegov objekt, njegovo mesto dešavanja. Prostor je stoga neizbežno moj, u njega sam integrisan, odnosno ja sam taj prostor, ali ovog puta izvan egzistencijalnog zahvatanja svoje pojedinačnosti kao postojanja tog prostora (na ovom nivou i ne pokušavam da otkrijem svoju ontološku suštinu). On me zbiva. U njemu sam pojedinač, osobnost tek kao jedna od spona indiferentnog sistema odnošenja i ukoliko jesam u tom sistemu, ako postojim po njegovoj zakonitosti, ako sam pogodan kao deduktivni dokaz. Razume se, ja ne ispunjavam samo svojom egzistencijom taj sistem, ne mogu, dakle, biti u njegovoj oностранosti; ponašam se po njegovim načelima. Moje ponašanje nije ništa drugo do odnošenje unutar strukture, kodirana razmena poruka u njoj.

Samodovoljnost strukture je apsolutna. Ona mi nudi iscrpan i iscrpljujući niz odrednica svake akcije. Uronjen u nju ja uranjam u tu samodovoljnost, onemogućujem smisao bilo kojeg pitanja. Sa prostorom svoje egzistencije održavam samo strukturalne veze (on je na primer, moj stvarni i istorijski prostor). Izvan njih nema prostora, jer nema ni odnošenja koje obuhvata onaj niz odrednica. Prostor je ograničen i osmišljen strukturalno, on je njen prostor, njena istorija, ali on je, uprkos ovoj ograničenosti i sam kosmos moga zbivanja. Istina, njegova kosmičnost, iako, možda, mitološke prirode, kao mitska punoća je potisnuta, zapravo, njena mitska vrednost je transcendirana u totalizujuću strukturu. U trajanju koje živim ja je neizbežno znam i kao svoju bivšu kosmičnost. Pri tom, genetički momenat ne mora biti odlučujući, nije to ni potencijalna mogućnost reintegracije osobnosti. Ona je, ipak, strukturalno moja bivša kosmičnost, jer osobnost je moguća tek u pripadnosti drugom. Moja zem-

Ija je ograničeni kutak Balkana (određeni geografski prostor), ali ona je i Dušanovo carstvo ili Austrougarska monarhija. Strukturalna pripadnost određuje i granicu prostora, čak njegovu funkciju kosmičnosti. Realna granica, naravno, ne postoji, jer ovaj prostor i nije mesto stvarnog zbivanja moga postojanja. Osim toga, centar sveta je uvek imaginativan i u imaginarnom prostoru, on je ovaj moj mišljeni prostor. Osećanje vlastitosti zato jedino može postojati u imaginaciji. Njeno samovlašće je potpuno. Moju egzistenciju ona naseljava svetim središtima u kojima, upravo kao u mitu, počinju i završavaju se granice prostora, koji je, doduše, prostor tih iznuđenih (sistemom trajanja, ideologijom) svetih središta. Uostalom, postojanje bi razorilo sva njegova (prostora) svetišta (valja da priznam da, na oko paradoksalno, jedino u imaginaciji sluti stvarnost postojanja). Dušanovo carstvo ili Austrougarska monarhija pripadaju istoriji trajanja, mome porazu. Ja bih zaista morao da ih živim kao svoj poraz, kao poraz postojanja, ali i poraz realnog prostora. No ni poraz mi ne smeta da tamo premetim sakralno središte svoje egzistencije. Dok sanjam izgubljeno carstvo kao ostvarenje punoće življenja, ja ga sanjam i mislim kao bivše ostvarenje te punoće, ja ga hoću kao tu prošlost, dakle, neobaveznost, opravdanje poraza u sadašnjosti, ili bar opravdanje za nepostojanje središta u sadašnjosti. Praktično, mislim se izvan sebe. Ja sam samo trajanje, bekstvo u moć strukture, u njenu omeđenost principom malih razlika. Ipak, ovaj njen idealni prostor ne ispunjava i moj zahtev za ontološkom sigurnošću, za apsolutom. Iz njega je pomereno mitsko sveto mesto, uporišna tačka moje egzistencije. Pomeram sam iz sebe. Bez vidljivog svetišta nemoguć je moj prostor, ne postoji uporišna tačka koja me na njemu održava. Ova vidljivost me vraća drugom, stalnoj zebnji. Ali, transcendencija mi pritiče u pomoć. Groblje mojih predaka postaje duh egzistencije. Apsolut je nađen. Njime se ograđujem.

Nasilje predačkog groblja je beskrajno i neumoljivo. Na njemu ne mogu biti ništa drugo do jedan od duhova. I doista, ja jesam duh, rastelovljen sam. Moj prostor, upravo kao večno carstvo duhova, neprikosnoven je. Kao duh sam moćan, jedno sa svojim grobom, njegovim prerogativima. U trajanju tako ostvarujem genetički kontinuitet. Ja sam duh zato što sam u tom kontinuitetu dosegao apsolut, što živim svoju umišljenost, odbeglost od sebe kao ono što doista jeste. S druge strane, taj moj prostor je grobljanski samo ukoliko sam duh, ukoliko je rastelovljenje stalan proces. Strukturalno odnošenje je završeno i zatvoreno. Našao sam protivurečje unutar strukture. Zločin je savršen, jer je zločin moga prividnog ostvarenja, savršenstva, totaliteta koji raspoznajem u svakoj tački prostora koji od stvarnosti čuva još samo materijalnu konzistentnost.

Jedino sa ovako zahvaćenim prostorom ja sam objekt, činjenica sistema koja se ne zna ni kao ta činjenica. Moj položaj je premisaon i samo u tom smislu mitski. Postojim kao univerzalni identitet (razume se, rastelovljen, obezličan) koji može biti čas taj prostor fantomske egzistencije, čas neki njegov-moj idol, životinja ili biljka u njegovom grbu, na primer. U prostor je investirana suština (u njemu je uistinu pohranjen moj identitet). Ja jesam, sasvim nesvesno, subjekt, ta suština ukoliko sam u apsolutu svoga prostora, ukoliko identitet ne tražim izvan njega. Moja egzistencija se odvija kao kosmički obred (mada od kosmičnosti ima samo obrednost), te je, zaposevši apsolut prostora i središte sveta, istina, jedno nepromišljeno i ne misleće središte, neodređeno, rastelovljeno kao stvarno središte, jer se ne znam ni kao ova egzistencija, prividno, mitsko središte. U mitu »individualna egzistencija se kruni na posebne komplekse kojima subjekt ne uspeva da dominira da bi ih organizovao na razumljiv način. Čovek, tako razložen na seriju prisutnosti u svetu, pristaje potpuno uz svaku od

njih i nikada uz sebe. Ako ličnost može biti definisana kao funkcija integracije, konstituent individualnog polja, može se reći da primitivac nema ličnosti«, kaže Žorž Gizdorf.

Da li zaista jesam taj mitološki primitivac u ovom svom prostornom trajanju? Jesam li moguć kao taj primitivac? Šta se zbiva sa mojim mišljenjem prostora i prisutnosti u njemu, makar ono bilo sasvim u skladu sa zantevima zakonitosti strukture? Da li se moja epistemologija razlikuje od one mitološkog čoveka? Nalazim li u trajanju svoj utonuli mitski identitet? Nesumnjivo, i ovakvim pitanjem, ovakvom sumnjom ja prosudujem svoju povesnost, sebe kao epistemonično biće; ja sam u istoriji. VEC po tome nisam čisti prekategorijski čovek koji je živeo svoje misljenje, živeo kao u misli. Ali ovo moje misljenje nije ništa drugo do nejasna mitska svest o identitetu, arhajsko traženje i nalaženje identiteta, arhajsko okupljanje u iskonstruisanom središtu. U oba slucaja: kod onog primitivnog mene, ili preciznije rečeno, kod onog mitskog mene koji je u-svetu i ovog mene-sveta koji je u supstitutu mita, apsolut je vrhovni gospodar. No u ovom supstitutskom postojanju pravila igre strukture nameću mi se kao sam smisao. U njima sam, međutim, jedno Ja naspram sebe. Ne znam se ni kao to Ja, stoga se i ne doživljam kao da sam u-svetu. Ontološka suština mi izmiče. Zatamnjena je ovom dominacijom negativne mitske slike. U najboljem slučaju, živim jedan red kome sam nesvesno, ali u skladu sa principima mehanizma samoodbrane, pridao mitsku vrednost, u stvari, živim u njemu (redu) pretpostavljeno jedinstvo.

U ovom življenju jeanstva dosežem i jednu spoznaju života, njegove ograničenosti i njegovog ispunjanja na određenom prostoru. I mitskom meni ova spoznaja je bila dostupna u materijalnosti i biološkoj punoći koje, doduše, nisam bio svestan. Po ovoj funkciji nesvesnog, u trajanju sam zaista prekategorijski čovek.

Kao mitski čovek datog mi prostora, iako nisam svestan toga da mi je dat (još uvek sam u mitu), uspostavljam odnos sa principom sveobuhvatnosti, ali i osećam da sam obuhvaćen, učestvujem u drugom preko te sveobuhvatnosti (već sam u vladavini reda strukture), zato nisam u sebi, ograničavam svoj horizont određenim prostorom, ali i redukujem polje svoga postojanja; čvor sam »u kompleksnom polju socijalnih tkanja«, ali izvan tog socijalnog determinizma ja sam ništavilo; ja sam zaboravljena i zatvorena osobnost, nesvesna kobi svoje paradigmatičnosti, ali sam i ispunjenje strukture koja me ispunja, taj prostor koji me obuhvata. U strukturi sam savladan.

Izvan mene ostaje princip realnosti.

Jesam li onda u-svetu? Jesam li zaista nesvestan svoje nesvesne pozicije? Kako to nesvesno jesam na ovom mitološkom prostoru koji je prostor moga trajanja? Nisam li, možda, prosti mitotvorac, izgubljen za svet kao mitsko biće? Šta se zbiva sa mojim osakaćenim protivurečjem postojanja, nisu li ono i ta osakaćenost plod moje ranjene imaginacije, ne stvaram li od samovoljnosti i zatvorenosti trajanja jedan mit? Ne nadoknađujem li tako gubitak svoje mitske suštine u tiraniji reda?

U apsolutu prostora, njegovoj mitskoj vrednosti, u nalaženju identiteta u tom prostoru izgubio sam svet, potčinio sam se jednom njegovom načelu i na taj način omećuću za neočekivano i iznenadno. Ja živim hijerarhiju reda, u suštini, živim načelo subordinacije tog reda, jer sam sudeo-nik strukture. Osuđen sam na objektivnost (svet na meni i u meni ostavlja tragove), te taj svet i nije moj svet. U njemu se ne zbivam i ne nalazim kao sopstveno protivurečje. Tek kao ovaj izgubljeni subjekt ja sam moguć na mitskom kucištu, u svetu kao mitskom prostoru trajanja: »Svet nije objekt. Mi smo uvek u njemu, ali on nikad nije objekt za nas (...). Svaka slika koju stvaramo o svetu je jedan udarac dobijen u svetu; svet ne postaje slika. Naučna vizija univerzuma za koju mislimo da se suprotstavlja

mitskoj viziji, uvek je bila jedna nova mitska vizija, ali ona se služi naučnim sredstvima i njen mitski sadržaj ostaje osiromašen«, kaže Jaspers. Moje mitotvorstvo je, dakle, neizbežno, no ono je jedno mišljeno mitotvorstvo, slika sveta koju sam izabrao. Sav napor da se razumem kao biće uzaludnosti, trajanja je prosto rad moje mitotvorne imaginacije, zaludna performativna stanja u koje ću ponovo zapasti, u kojem zauvek ostajem, u kojem, štaviše, hoću da ostanem. Ja ne uspevam ni da shvatim izgubljenost subjekta, smisao izricanja. Nedoživljenost sveta je jedino moguća doživljenost.

Mitski prostor je jaspersovski udarac sveta kome ne mogu umaći. U njemu se moram tražiti i kao subjekt. No u njemu se nalazim i kao jednoznačnost, u njemu tražim spas koji mogu izjednačiti sa smislom, stvaram sliku sveta koju potom promovišem u stvarnost. I time postupam kao čisti pragmatik egzistencije, ali i kao njen filosof. Jer, taj prostor i svoje bivanje u njemu prosuđujem sa epistemološke tačke gledišta kao deo jednog sistema koji živim, koji je zato moj doživljeni svet. On je, uostalom, kao taj prostor moguć samo u okviru tog sistema.

Nedoživljeni svet onda nije moguć, čak i ako svoju subjektivnost ostvarujem u trpljenju nasilja sveta. Taj apstraktni prostor (koji je stvarnost u sistemu) moga mogućeg subjekta uistinu je realan prostor moga depersonalizovanog postojanja, ali i moje potisnute subjektivnosti.

Mogućnost spekulacije tu staje. Paradoks subjekta koji se misli kao mogući subjekt na realnom prostoru, koji (prostor) uz to doživljava kao genetičku projekciju (on zato može pružiti utopište mome osećanju središnosti života), ne može se rešiti jednim filozofskim iskazom koji bi bio i u protivurečju života. Takav iskaz najpre nije moguć, a zatim ova moja metafizika prostora i pored sve strukturalne logičnosti, istoričnosti i pored toga što je u povesnoj dijahroniji bića, što se ono u njoj kao bekstvo od sebe očito izneverava i pored toga što se u njoj raspoznaje kao odsustvo iz sebe, moja metafizika prostora, ovaj pokušaj razumevanja, samo trajanje u prostoru, njegova struktura i njegova večno obnavljana filozofija mogući su tek ako su psihološki motivisani.

Prostor, onaj realni i onaj fiktivni, iako me bira, ipak ja biram; biram ga i nereačvanjem svoje pozicije u svetu. Ja sam na-prosto jedan nedosegnuti subjekt, osujećen ili nemoćan koji bira bekstvo ili koji nereačene konflikte, želje svojih psihičkih kompleksa projektuje u metafiziku prostora, odnosno rešava ih po načelu mehanizma psihičnosti i njegovog sistema odnošenja. Moja integracija je lažna, a ova filozofija infantilna žudnja za razjašnjenjem nesporazuma pomoću promišljanja sveta kao njegovog življenja. Ako živim svet umesto sebe, ja izneveravam i svet i sebe, jer ja to živim jedan poraz, jednu nemoć samouvidanja, poimanja prostora kao dela principa realnosti.

Moja metafizika prostora, koja je i neka vrsta mazohizma, tiranija jedinstva tog prostora, može se razrešiti tek u hermeneutici psihičnosti. Nezahvaćen kao protivurečje rada psihičkih kompleksa, ja sam nezahvaćen kao subjekt, nisam u svetu kao svoja ontološka suština, integrisan sam u apsolutnu jednoznačnost tog, sa ideološke tačke gledišta, svemoćnog prostora. Dok živim prinudu, koja više nije ni čista prinuda kulture, koja je ovaj nesporazum subjekta, ja živim jedan svet, jedan nekog svet, s one strane sebe i sveta. Jer sa sobom sam tek u-svetu.

Moja filozofija trajanja, dakle, ovo življenje koje je ne-postojanje, ova apsolutna nesubjektivnost, moja oćaravajuća strukturalna himera življenja sveta uistinu su neživljenje i nedoživljavanje. Prividno potpuna identifikacija moga subjekta sa svetom, u kojem nisam moguć kao samosvesni subjekt, u kojem nije moguća svest o doživljenom svetu, jer ja u svetu živim i tu svest, u suštini je nedoživljavanje sveta. Uostalom, ako sam bez sebe, ne mogu imati ni svet.